

Tur til Hardangervidda 17. – 27. juni 2014

Hen på foråret begyndte vi så småt at tænke på en eventuel sommertur til Norge. Men hvor i Norge? Vi kunne se, at vi på grund af to hold gæster og en familiefest ikke havde mere end ca. 10 dage til rådighed. Så en tur til Runde, som vi blev snydt for sidste år, kunne ikke komme på tale. Dertil var tiden for knap. Men nationalpark Hardangervidda lå inden for mulighedens rækkevidde. Og da der tillige lå et spand af åremål bag os, siden vi sidst var på Hardangervidda, og vi i øvrigt kun havde en svag erindring om lidt sne, Vøringfossen og kaffe på en turisthytte, traf vi en hurtig beslutning og bestilte færge fra Hirtshals til Larvik.

Landskabet

Med et areal på ca. 10.000 km² er Hardangervidda Europas største fjeldplateau. I dette område, der afgrænses af Haukelifjell i syd, Hardangerfjorden i vest, Tessungadalen og Numedalen i øst og Bergensbanen i nord ligger nationalpark Hardangervidda og dækker et areal på ca. 3422 km² (Wikipedia) og er dermed Norges største nationalpark på fastlandet. Parken er kun overgået af Sør-Spitsbergen nationalpark (5029km²) og Nordvest-Spitsbergen nationalpark (3683 km²) begge beliggende på Svalbard.

Størstedelen af Hardangervidda er et bølgende plateau med minimale højdeforskelle. Men mod nord og vest er der store kontraster i landskabet. Hardangerjøklen og Hallingskarvet markerer med en højde på 1800-1900 meter en slags afgræsning i nord. I vest ligger der en række markante fjeldtoppe som f.eks. Harteigen, Reinsnois og Store Nup-massivet i 1600-1700 meters højde. For slet ikke at nævne Gaustatoppen ved Rjukan, der når en højde på 1883 meter.

Gaustatoppen 26. juni 2014

Det er også i den vestlige del, man finder de dybeste dale: Måbødalen, Hjølmodalen, Simadalen og Husedalen, som alle blev en del af vores samlede oplevelser. Fra fjeldmassiverne omkring dalene falder smeltevandet ned i kaskader og danner smukke, berømte vandfald som f. eks.:

Vøringfossen, som får sit vand fra elven Bjoreio og Tveitafossen, Nyastølfossen og Nykkjesøyfossen alle tre en del af elven Kinso i Husedalen.

Plantevæksten

Der er en klar zonerings af vegetationen fra lavlandet til den højeste fjeldtop på Hardangervidda. I området omkring Hardangerfjorden finder man varmekrævende løvskov med træer som Seljepil, Dunbirk og Gråel. Ellers er skovene neden for fjeldet præget af nåltræer som Skovfyr og plantede Rødgraner. Over disse skove kommer den subalpine birkeskov med de krogede Fjeldbirke. Og der hvor Fjeldbirken højere oppe ikke kan klare sig længere ligger trægrænsen. Vandrer man højere op på fjeldet kommer man gennem tre nye zoner: den lavalpine zone, den mellemalpine og helt oppe ligger den højalpine zone.

Som planteinteresseret er den lavalpine zone den mest interessante. Det er her man finder de små fjeldplanter, som altid vækker varme følelser, når de pludselig dukker op på en vandretur over fjeldheden. Alt afhængig af voksested på sur eller basisk fjeld, i næringsfattige eller næringsrige vådområder kan man finde: Blåbær, Rosmarinlyng, Muldebær, Tranebær, Dværgbirk og tørvemosser.

Ved snelejer, hvor sneen smelter sent på sommeren vokser helt uanselige planter som dværgpil og moslyng. På næringsrig jord erstattes dværgpil med polarpil og undertiden kan man være heldig at finde Isranunkel, som tillige frister skæbnen i den højalpine zone. Her domineres plantevæksten af forskellige skorpelaver.

Moslyng fotograferet ved et sneleje på vej til Tuva 19. juni 2014

Fuglene

Det er min erfaring, at der er langt mellem fuglene i det norske landskab. Man skal ud til kysterne hvor fuglefjeldene fra Runde i syd til Syltefjordstauraen i nord rummer bestande, der skal tælles i tusinder. Men på Hardangervidda kan antal fugle inden for de fleste arter let tælles på 10 fingre. Efter sigende skulle der yngle godt 55 arter. Nedenstående følger en list, hvor navnene skrevet i kursiv og fed henviser til de arter, som vi selv så på turen

<i>Sortstrubet Lom 1 i Numedalen</i>	<i>Tinksmed</i>
<i>Krikand 1han set i Numedalen</i>	<i>Mudderklire 1 i Tuva</i>
<i>Troldand</i>	Odinshane
Bjergand	Lille Kjove
Havlit	<i>Stormmåge 40-50 i Kongsberg 2 Haukelifjell</i>
<i>Sortand 1 sø i Kongsberg</i>	<i>Sildemåge 2 ved Kinsarvik</i>
	<i>Fjordterne</i>

Toppet Skallesluger	Gøg hørt flere steder
Stor Skallesluger 4 i sø Haukelifjell	Mosehornugle 1 i Tuva
Fløjsand 3 i Numedalen	Bjerglærke
Hvinand	Vibe
Gråand	Engpiber Set flere steder
	Gul Vipstjert
Fjeldvåge	Vandstær
Tårnfalk	Blåhals
Kongeørn ungfugl i Tuva	Stenpikker
Dværgfalk	Ringdrossel
Jagtfalk	Sjagger meget almindelig
Dalrype 1 på vej til Tuva	Vindrossel
Fjeldrype	Løvsanger meget almindelig
Trane 2 i Tuva	Musvit
Stor Præstekrave	Blåmejse
Pomeransfugl	Fyrremejse 2 Dagali
Hjeje 3 i Tuva	Ravn set og hørt flere steder
Temmincksryle	Bjergirisk
Sortgrå ryle	Laplandsværling
Almindelig Ryle	Snespurv
Kærløber	Rørspurv
Dobbeltbekkasin	
Tredækker	
Rødben	

Dalrype fotograferet på vej til Tuva 19. juni 2014

Pattedyr

Som det er tilfældet i Danmark, så er mulighederne for at se pattedyr også små i Norge. Ifølge litteraturen lever der ca. 20 pattedyr på Hardangervidda, men at gøre sig forhåbninger om at se alle arter er utopi.

Lemming

Mest kendt og den vel nok mest sete er Lemming. En lille gnaver, der har enorm betydning for hele økosystemet på Hardanger. Dens forplantningsevne er helt speciel, idet den er i stand til at parre sig i en alder af blot 3-4 uger, og efter fem til syv uger føder den. Så det er ikke underligt, at fjeldet visse år vrimer med Lemminger. I en cyklus på fire til fem år blomstrer bestanden op, og da er der lemminger overalt.

Vi så desværre ikke en eneste levende kun to til tre fladtrykte, hvor pelsen var bevaret. For flere år tilbage oplevede vi lemmingår i Sverige. Da så vi dem på fjeldet, i dværgbirkezone, i vejgrøfter og endog løbende langs bilen.

Lemmus lemmus, som er det latinske navn, er endemisk for Skandinavien og er knyttet til fjeldet. I nåleskovene findes en anden art: Skovlemmingen (*Myopus schisticolor*), hvis udbredelse strækker sig over Norge i vest til Kamtjatka i øst. På Grønland findes Halsbåndslemmingen (*Discostonyx torquatus*), som i øvrigt har en lignende 4-5 årig-cyklus som Lemmus. Halsbåndslemmingen skifter til hvid vinterdragt i september og bevarer den frem til maj.

En del dyr og fugle er meget afhængig af lemminger som byttedyr. Det gælder Lækat, polarræv, Sneugle, jagtfalk, Lille Kjove og Ravn. I lemmingår anlægger disse fjender store ungekulde.

Lækat

Lækattens succes på fjeldet følger lemmingårene. Det er et lille rovdyr, der er mest aktiv om natten. Men vi var så heldige at se to dyr i alt. Begge i området ved Tuva. Som Sneharen og Ryperne skifter den til hvid vinterdragt. Kun spidsen af halen beholder den sorte farve året rundt.

Jærv

Vi gjorde os naturligvis ingen forhåbninger om at se Jærv. For det første er den meget sky og for det andet er den uhyre sjælden på Hardangervidda. I følge Jens Justesen bog "Hardangervidda" går der af og til en Jærv over vidda og i 2000 blev der observeret en jærv så langt mod syd som Møsvatn.

"Jærven spillede en vigtig rolle som renovatør (den er primær ådselæder) i det oprindelige uforstyrrede arktisk-alpine økosystem, hvor den sammen med fjeldræven fulgte i ulvens spor og åd de ådselrester, ulven efterlod. Nu er ulven borte fra Hardangervidda, og det har haft en dramatisk effekt på Jærvens og Fjeldrævens hyppighed" Citat fra bogen "Hardangervidda"

Fjeldræven

Heller ikke fjeldræven havde vi forhåbninger om at se. I dag findes der kun en lille bestand ved Finse. Fjeldræven er i øvrigt rødlistet som akut truet i både Norge og Sverige.

Hare

Varland ligger på en halvø i den sydøstlige del af Møsvatn ca. 12 km fra rigsvej 37. Her ude traf vi pludselig på turens eneste hare. Tilsyneladende en unge af nordharen. Nordharen, som også kaldes sneharen (*Lepus timidus*), har tilpasset sig levestedet med brun pels om sommeren og hvid pels om vinteren. Bugen er hvid, og halen skal tillige være hvid hele året, hvis der er tale om *Lepus timidus*, men det kan ikke ses på billedet.

Renen

Der findes 24 områder i Norge med vildrener. Tilsammen en bestand på over 30.000 dyr. Stammen på Hardangervidda er den største i hele Nordeuropa. Fødegrundlaget er bestemmende for, hvor dyrene opholder sig vinter og sommer. I den vestlige del af Hardanger er der frodigt i sommerhalvåret, men i vinterhalvåret falder der store mængder sne, som gør det umuligt for dyrene at skrabe sig ned til væksterne. Derfor vandrer de til den østlige del af Hardanger, hvor snefaldet er langt mindre. Her kan de skrabe sneen væk og finde forskellige arter laver. F.eks. *Cladonia stellaris* og *Flavocetraria nivalis*, begge arter tilhører gruppen rensdyrlav. Men hvis sneen fryser til is, sulter de.

I dag, hvor renernes naturlige fjender er udryddet på Hardangervidda, regulerer man antal dyr ved afskydning.

Cladonia stellaris

Flavocetraria nivalis

Afrejse

Tirsdag den 17. juni rullede vi ind på opmarchbås 5 i Hirtshals Havn. Som der forlanges af færgegesellschaftet var vi på pletten 1 time før afgang. Men efter antal biler på kajen at dømme, var vi slet ikke tidligt fremme. Det er, har vi set gennem årene, meget almindeligt, at rejsende i bil kommer til færgelejet længe før den forlangte time. Her hygger de sig på mange forskellige måder. Madpakken kommer frem, termokanderne tømmes, der læses og bilerne tages i øjesyn. Omkring et par sportsvogne i farverne rød- og blåmetallic sværmede mændene, og der faldt beundrende bemærkninger. Længere over i en anden bås befandt der sig også sportsvogne i den dyre klasse. Var der mon træf et sted i Norge?

Vi fornøjede os med at se på folket. En kassevogn med plads til tre personer på forsædet rullede op på siden af os. Et par cigaretrygende kvinder pustede røg ud i kabinen, og i små hvirvler gik den til vejrs og strømede ledsaget af høj musik lige ind i vores kabine. Luk vinduet, lød det fra Inger. Så havde vi det bedre med mågerne, som fulgte Fjordline ud af havnen. Og da de første båse på vores højre side blev tømt, afslørede en asfaltbelægning plettet at mågeklatter. En enkelt stormmåge vovede sig ned fra et tag og afsøgte den tomme asfalt for lidt madrester.

Endelig vinkes vi frem. På etage 9 har vi bestilt to sæder, som vi omsider fandt frem til. Her kunne vi i ro og mag spise vores medbragte frokostpakke, læse Weekendavis og drømme om de kommende dage på Hardangervidda. I bagagen har vi medbragt bogen "Hardangervidda" af Jens Justesen, som vi har lånt af et par venner, Birgitte og Asger, der bor tæt ved Vår Skov i Vesthimmerland. Det skal senere vise sig, at det er **BOGEN** for den, der ønsker den ultimative naturoplevelse på Hardangervidda.

Efter ca. 3 og en halv time er vi i land i Larvik. Herfra tog vi vej 40 mod Kongsberg. Det var vores mål, at nå frem til Geilo, inden vi camperede. Vi passerede Kongsberg og satte kurs mod Geilo. Men vi havde mistet en del tid og kunne se, at vi ikke kunne nå frem i rette tid for at finde en campingplads. Stadig på vej 40 fandt vi Neset Camping. En enkelt nat kostede 150,-kr uden strøm. Vi spiste aftensmad, men blev generet af mitterne. Opdagede hurtigt, at der ikke var stier eller lign. at gå aftentur på, så vi tog bilen og kørte ud i det blå. Noget ville sikkert vise sig.

Dåset bygdetun

Og ganske rigtigt. Få kilometer fra campingpladsen viste et skilt frem til en seværdighed kaldet Dåset bygdetun. Det pirrede vor nysgerrighed. Da vi kom frem, faldt vi i snak med en nordmand, der var i gang med at slå græs. Vi udvekslede nogle almindeligheder, men kom lidt efter lidt ind på Norges olierigdom og forvaltningen af de mange milliarder, der ligger i oliefonden. Han udtrykte stor bekymring for fremtiden. –*Vi nordmænd er lullet ind i en forestilling om, at træerne vokser ind i himlen og har slet ikke tanke for, hvad vi skal leve af, når olien slipper op og fonden pø om pø tømmes.* Vi hilste af og ønskede hinanden god sommer.

På en informationstavle kunne vi læse, at Dåset bygdetun er en gammel flesberggård, som er unik, da de gamle bygninger er bevaret i det oprindelige miljø. Siden 1977 har den været kommunens bygdetun og er blevet restaureret i samarbejde med de to instanser Fylkekonserverator og Riksantikvar. Tunet har videnskabelig værdi langt ud over kommunens og fylkets grænser. Dåset er måske bygget så tidligt som i vikingetiden. Efter Den Sorte Død har den sandsynligt ligget øde hen i lang tid. Dele af bygningerne er dateret til 1577, men optræder først i de officielle dokumenter i 1600-tallet.

I 1700-tallet var gården pålagt at fragte laktered (korte tømmerstykker på 1,25 -3 meters længde) til Kongsberg Sølvværk. Det var en god ekstra indtjening til gården, som i øvrigt takket være beliggenheden havde gode jorde, gode fiske- og jagtmuligheder.

Vi tilbragte en lille times tid med at se på bygninger og fotografere dem, men blev endnu mere optaget af en blomstereng, som man friholder for slåning. Hundredevis af Engblommer stod skulder ved skulder i et tæppe af Skovstorkenæb. Høje, slanke eksemplarer af Nordisk Stormhat dannede smukke kulisser op ad skråninger og husgavle. Det var overvældende for os danskere, som er himmelhenrykte, hvis vi blot kan finde én plante af Engblomme hjemme i Danmark.

**Engblomme
(*Trollius europaeus*)**

Den nordmand, vi talte med, foreslog en smuk rute, som vi kunne tage tilbage til campingpladsen. Det forsøgte vi så, men vi havde åbenbart misset en frakørsel, så vi kom mere og mere på afveje. Vores kort var ikke så detaljeret, at vi kunne bruge det. Så da vi opdage et par, der var ude at lufte hund, spurgte vi om vej. Det viste sig, at vi virkelig var kommet langt hjemmefra. Vi kørte og kørte gennem den ene skovstrækning efter den anden, til vi endelig kom gennem en lokalitet, vi kunne genkende. Inger gik til køjs i bilen og jeg krogede mig ind i tunnelteltet.

Onsdag den 18. juni.

Genkendelsesglæden kan være stor, men ikke når det gælder mitterne. De var på plads, da vi kom ud fra sovegemakkerne. Så vi så ingen anden mulighed end at pakke og køre videre til et sted, hvor vi kunne spise morgenmad i fred. Kl. 10:15 lykkedes det. Jeg fandt trangian frem og satte vand over. Den gamle trangia har tjent os godt i mange år. Den er let at have med, fylder ikke meget, og hvis spritten har den rette blanding med vand, 1:10, så soder den ikke og det går hurtigt med at varme en kedel vand. Mens vi ventede på det varme vand, nød vi den friske vind og en klar blå himmel. Løvsangeren sang fra trætoppen, Gøgen kukkede og Sjaggeren skældte ud. Den havde rede i nærheden.

Godt forsynet listede vi videre og kort efter Rødberg ved Ulvdalen stoppede vi op for at kaste et blik ud over et søområde, der viste sig at være en udvidelse af Uvdalselva. Ude på vandet fik vi øje på nogle Fløjsænder. En tid holdt vi øje med dem, da vi ville være sikre på antal. Tre i alt blev det til. Denne dykand er ikke hverdagskost, så det lusede med et gensyn. Langt ude på søen fandt vi tillige en Sortstrubet Lom, og tæt ved broen lettede en Krikand. Ellers var der Gul Vipstjert både han og hun, Løvsanger syngende, Engpiber 1, Gøg.

Vi fortsatte derefter op gennem Numedalen. Herfra strækker der sig små og store dalstrøg ind mod Hardangervidda. Jønndalen, Seterdalen og fra Skurdalen går der vej til Tuva. Jønndalen kørte vi forbi og fortsatte til Dagali bro, hvor Numedalslågen løber under broen og danner smukke vandfald. Kilderne til Numedalslågen befinder sig langt inde på Hardangervidda. Elven bruser ned gennem Seterdalen og fortsætter gennem Numedalen, for senere at løbe gennem Kongsberg, hvor den bremses op af en dæmning, som har dannet en mindre sø til glæde for byens indbyggere og fugle. Slutteligt løber elven ud i Larviksfjorden.

Vi gjorde et kort ophold ved Dagali Bro, hvor vi begge fotograferede, og jeg tog desuden en del videoklip af vandfaldene. Ved elvbreden er der udbygget platform, hvorfra man kan fiske. Dejligt at se, hvor let kørestolsbrugere kan komme til fiskepladsen. En mulighed som blev udnyttet i hele det tidsrum, vi var til stede. På min lille fototur langs elven fandt jeg på venstre side af vejen en meget velegnet overnatningsplads under store fyrretræer, der dannede behagelig skygge. Her trillede vi hen for at spise frokost. Og var desuden enige om, at her ville vi overnatte. Inger var træt og lagde sig til at sove. Selv gik jeg en tur langs elven i ca. 3 kvarter. En smuk tur i fyrreskov og med en stenet underskov overgroet af forskellige lavarter. Men ingen fugle. Tilbage ved bilen med 2 Fyrremejser under eftermiddagskaffen.

Med henblik på at køre ind i Seterdalen, hvor der skal betales bompunge, tog vi et smut til købmanden i Dagali for at veksle. Desuden rådede vi bod på vores glemsomhed. Da vi i morges kørte fra Neset Camping, havde vi glemt at aflevere nøglen til toiletterne. Vi købte frimærker og et bundt konvolutter. Fandt adressen og postede brevet. Hermed havde vi rensset vores dårlige samvittighed.

Lige på den anden side af broen i retning mod Kongsberg går der en grusvej ind i Seterdalen. Men først måtte vi betale bompunge. Vejen følger Numedalslågen på afstand, så den ses kun i glimt. Ved Aan skulle vi igen betale bompunge. Vejen følger Ossjøen og stiger op gennem et subalpint

plantesamfund domineret af birk. Da vi var helt fremme ved fjeldet Hårånatten, parkerede vi ved en stor fåreindsamlingsstald og var nu besluttet på en vandretur op i barfjeldet. Men efter ca. 40 minutter vendte vi om. Dels var terrænet noget vanskeligt at færdes i, dels bød plantevæksten på almindeligheder. På vej tilbage så og hørte vi en syngende Vindrossel. Og ude over søen så vi en terne. Hav eller Fjord kunne vi ikke afgøre. Afstanden var for stor.

Hyggeaften med bål og rødvin.

Vi var lidt spændte på om "vores" udsete plads var blevet optaget i vores fravær. Ikke en sjæl var at se. Inger gik straks i gang med at tænde bål. På en nærliggende losseplads havde vi fundet nogle stumper træ, som i forening med tørrede grene og lidt sprit straks fængede. Og da vi senere fandt fint brænde, som var blevet efterladt, kunne vi holde ilden ved lige, lige til regnen kom. Min cremesuppe iblandet kartofler på glas var ligefrem en nydelse her i duften af røg og smagen af rødvin. Jeg har i øvrigt senere måttet konstatere, at vi var på gale veje, idet man ikke må tænde bål i eller nær skov i tiden fra 15. april til 15. september. Til gengæld måtte vi gerne overnatte her, da "allemandsretten" er gældende i Norge. Der er blot krav om, at man holder en afstand til bebyggelse på mere end 150 meter. Efter regnens ophør slukkede vi bålet og krøb til køjs.

Torsdag den 19. juni

Tuva

I nattens løb trommede regnen på teltdugen. Først hen på morgenstunden faldt jeg i søvn og var for en gangs skyld ikke først oppe. Meget betænksom kom Inger med min regnfrakke og vækkede mig. Vi rettede an til at spise morgenmad halvt ude af halvt inde i bilen. Vi mangler en bagklap på transportereren, som vi kan stå under, når det regner. Det havde vi på den, jeg fik stjålet i Bulgarien. Med logistisk snilde fik vi pakket sammen og satte kurs mod Tuva.

I begyndelsen regnede det, og mørke, tunge skyer trak truende op over fjeldkammen. Vi fulgte igen vej 40 nu ind Skurdalen, og ca. 15 km fra Dagali drejede vi af mod Nedrestøl, hvor vi betalte bompenge og fortsatte derefter i retning mod Tuva. Frem til Nedrestøl kører man på fin asfalt, mens vejen videre frem til Tuva er grusvej i svingende kvalitet. Besøget på Tuva skulle vise sig at blive et af turens højdepunkter. Her var vi for første gang oppe i barfjeldet med alpine vækster og med fjeldformationen Hallingskarvet som en snedækket kulisse i nord. Det var netop det, vi havde lægtet efter at gense. Her kunne øjet gå på vandring horisonten rundt og lægge synsindtryk på synsindtryk på lager i hukommelsen og danne reference til andre store oplevelser i det norske, men også det svenske højfjeld.

**Tuva
Fjeldstation**

Allerede i begyndelsen af turen på fjeldet så vi den første Lækat. Den næste viste sig ved Tuva Turisthytte. Vi havde lige passeret en lille bro over en mindre elv, da et lille pattedyr kom løbende imod. Den havde været ude på jagt og skulle nu hjem til ungerne med byttet. Vi stoppede op på den anden side af broen og listede os tilbage mod stensætningen. Måske var vi heldige. Men den havde allerede forputtet sig mellem stenene under broen og ville sikkert ikke have povet sig ud foreløbigt.

Kort efter mødet med Lækatten fik vi endnu en stor oplevelse. På en lille bakketop lige ud for os fik vi øje på en Rype. Da den fik øje på os, benede den ind i vejsiden og videre ind under pilekrattet. Inger rullede vinduet ned. Jeg greb kameraet, og i en lidt akavet stilling fik jeg fokuseret og trykkede af. Vi var lidt usikre på, hvorvidt det var en Fjeldrype eller en Dalrype. Men her kom det digitale kamera til hjælp. Ved at zoome ind på billedet kunne sagen let afgøres. Det var en Dalrype. Også Engpiber, Stenpikker og Sjagger så vi. Engpiberen var med 4-6 fugle den talrigeste. Men den største fugleoplevelse fik vi, da vi gjorde holdt på parkeringspladsen ved Tuva Turisthytte. Jeg var lige kommet ud af bilen, da jeg over et afrundet fjeld så en stor rovfugl komme svævende ned mod os. Jeg var straks klar over, at det måtte være en kongeørn. Jeg sprang om på modsat side af bilen for at få greb i mit kamera, men i selv samme øjeblik jeg famlende forsøgte at gøre det skudklart, var ørnen tættet på, så jeg fik ikke et brugbart billede. Men tegningerne i vingerne afslørede, at det drejede sig om en ungfugl. I kikkert fulgte vi den, til den gik i et med den gråblå himmel.

Inden oplevelsen med Kongeørnen havde vi botaniseret i og fotograferet de tidlige forårsplanter. Noget af det første, vi fik øje på var en lysende gul maskeblomst, der voksede i den våde vejgrøft og flere steder dannede små grupper. Planten havde vi set for mange år siden i svensk Lapland, men navnet huskede vi ikke. Ved hjælp af "Den store nordiske flora" fik vi hurtigt opfrisket hukommelse. Det var selvfølgelig Oeders Troidurt. Den blev gundigt fotograferet, både som enkeltstående og i gruppe.

Oeders Troidurt (*Pedicularis oederi*)

Det er den tyske botaniker Georg Christian Oeder, der har lagt navn til planten. G.C. Oeder blev i 1746 optaget på universitetet i Göttingen, hvor han i 1749 tog doktorgrad i medicin. Han studerede blandt andet under den dengang kendte botaniker og læge, Albrecht von Haller. I 1751 blev han af J.H.E. Bernstorff opfordret til at søge et nyoprettet professorat i botanik og økonomi ved Københavns Universitet. Hans disputats blev afvist; i stedet fik han ansættelse

som kongelig professor i botanik med det formål at lede udgivelsen af Flora Danica, etablere og vedligeholde en botanisk have ved Amalienborg. Oeder var som elev af Haller ikke gunstigt stemt for Linné og dennes seksualsystem. Han publicerede selv et andet plantesystem, som dog ikke fik

nogen varig betydning. Oeders fortjenester blev dog senere anerkendte af Linné, der opkaldte en planteslægt "Oedera" efter ham. Hvorvidt navnet på denne slægt i dag er ændret til Pedicularis, ved jeg ikke. Men ifølge nutidens floraer hører Oeders Troidurt med det latinske navn Pedicularis oederi netop til denne slægt. Planten er som andre slægter i maskeblomstfamilien en halvsnylter.

Det var oplagt at stoppe op flere steder her på fjeldplateauet for at gå på opdagelse og lede efter nye planter og fugle. Blandt andet stoppede vi på anvisning af vores guide "Hardangervidda" ved den elv, som løber ud i Holværvatnets vestende under Tuvavejen. Her skulle der neden for vejen ligge en fjeldknold bestående af fyllit, en kalkholdig bjergart der giver grobund for en del spændende fjeldplanter. Og ganske rigtigt. På kanten af elvbrinken lå der en porøs, mørk klippe som dannede en skarp kontrast til den smudsighvide, endnu ikke smeltet sne.

Inger leder efter sjældne planter på klippen bestående af fyllit.

Vi vovede os ud på klippen, men her i den tidlige snesmeltningstid var der ikke mange planter at finde. Så gik det bedre på fjeldheden omkring elven, hvor vi til stor glæde fandt flere puder af Moslyng. Her var desuden Dværgepil, Netpil, Dværgebirk, Sorttop, Dværgevigheidsblomst, Fjeldløvefod, Uld-pil, Gråblå-Pil, Blålyng og forskellige, smukke laver.

Blågrå-Pil (*Salix cineria*) ?

Ved Tuva Turisthytte pakkede vi en rygsæk med lidt vand og et par knækbrød. Og med en tindrende sol, hvide skyer og en frisk vind gav vi os på vandring ad afmærket sti mod Ustaoset. Ikke for at gå hele vejen, dertil kender vi vores begrænsning og formåen. Men lidt har også ret, og selv korte ture kan være givende. Turen over op til det højere liggende terræn gik gennem en blomstrende blålynghede. Og da vi efter nogen tid kom ned i en sumpet dal, hvor sneen lige akkurat havde "forladt" de endnu mørkebrune blade af fjeldbirk, og hvor kun få øreformede grønne spirer på birkene vidnede om at foråret var på vej, satte vi os i læ bag en stor klippeblok for at nyde det tørre knækbrød og slukke tørsten. Pludselig hørte vi Traner bag os. Og der 4-500 meter længere fremme i kanten af en sø gik et par. Måske potentielle ynglefugle. Et par Stormmåger moppedede dem for en kort bemærkning, men fløj derefter ud på søen. På grund af snesmeltning var terrænet som en våd svamp, og mange smeltesøer lå og spærrede for videre fremfærd. Vi tog derfor en vending på 180 grader og fandt stien til bage. Her fik Inger øje på den lille, tæppedannende Kryblyng.

Kryblyng (*Loiseleuria procumbens*)

I øvrigt den eneste vi så på hele turen. I det visne løv så vi mange spor af gnaveres gangsystemer, som de har ligget under sneen. Men ikke en eneste levende så vi. Da vi igen var nede ved bilen fløj et par Gule Vipstjerter over stien, og en stenpikker han smuttede ned over dalen på modsat side. Det var dernede, vi så vores anden Lækat. I fuldt sprint sprang den fra sten til sten på et stendige og forsvandt ind i resterne af et nu sammenstyrtet skur. Vi listede ned gennem pilekrattet for at sætte os afventende på afstand, men den viste sig ikke igen.

Ved 16-tiden besluttede vi os for at køre tilbage ad Tuvavejen. Fjeldet havde nu fuldstændigt skiftet karakter. På udturen kørte vi et stort, mørkt og ensfarvet landskab. Men nu, hvor solen skinnede fra en næsten skyfri himmel spillede landskabernes farver og konturer i dur. En mosaik af grønne og brune nuancer spillede op mod tindrende, blå søer og hvide snebræmmer. Små bække og elve løb ned ad fjeldene og bød på godt drikkevand. Inger fyldte da også vores vanddunk, så vi havde nok til aftenkaffen og tandbørstning. Inden vi var nede, spiste vi vores aftensmad ved en elv, hvor en Mudderklire blev forstyrret i sin søgen efter føde. En Hjejle benede forskrækket om bag en klippeblok, da jeg gik ned til elven for at fotografere Uldpil. I nogle få sekunder så jeg desuden en Mosehornugle, der kom flyvende med de karakteristiske dovne vingeslag.

Inger henter drikkevand ved Tuva

Vi var nu så møre, at vi var indstillet på at finde et sted at overnatte. Men alle forsøg på at finde et sted, hvor vi kunne benytte os af allemandsretten glippede, selv om vi tilbagelagde en vejstrækning på flere kilometer ad vej 40 over Geilo og videre ad vej 7 til Haugastøl. Endelig, ca. 4-5 kilometer efter Haugastøl fandt vi en rasteplass i 1100 meters højde. Andre havde fået den samme ide, og som aftenen skred frem kom der flere til. Vi flyttede derfor over på den anden side af vejen og var indstillet på at sove sammen i bilen. Gik dog en mindre aftenur, inden solen forsvandt bag fjeldene i vest.

Fredag den 20. juni Haugastøl, Finse og Måbødalen

Det blev en kold og urolig nat. Nærheden til rigsvej 7 med de store lastbiler, som på grund af vejens stigning måtte geare ned og speede op, holdt os vågne. Dertil kom kulden, som sneg sig ind under soveposerne og tæpperne. Men da vi åbnede skydedøren stod solen ind i kabinen, og i læ bag bilen spiste vi morgenmad. Neden for rasteplassen løber en elv. Her så Inger en Vandstær flyve opstrøms, og under morgenkaffen kunne Løvsangerens med sin smukke sang fint erstatte P2 Klassisk.

I håb om at finde Vandstæren gik jeg en tur langs elven. Vandstæren fandt jeg ikke, og jeg var tillige ikke opmærksom i tide, da fire Stor Skallesluger kom flyvende forbi i flot fotoafstand. En Stenpikker fouragerede mellem klipperne og tog kursen over elven til modsatte side af vej 7, hvor den tilsyneladende havde rede. Mens jeg fotograferede forskellige pilearter kom en Stormmåge skrigende forbi mig. Jeg må indrømme, at jeg havde et forfængeligt håb om at se Blåhals og Laplandsværting, men så skulle det ikke være.

Inspireret af Jan Guillous bog "Brobyggeren" havde jeg foreslået, at vi skulle tage en lille tur med Bergensbanen fra Haugastøl til Finse. Så vi pakkede og kørte ned til Haugastøl Fjeldstation. Da vi gik ud fra, at vi i Finse kunne gå på café, tog vi ikke så megen proviant med i rygsækken. Efter en halv times venten i fint vejr rullede de røde togstammer ind på perronen. Der var ikke så mange passagerer med, så det gik fint uden pladsreservation. I de næste 29 minutter kørte vi

gennem en del af Norges vilde, uberørte natur. Her raser snestormene og sætter togtrafikken på prøve. Forrygende snestorme skaber forsinkelser. Man har derfor over mange strækninger måttet føre jernbanen gennem tunneller eller sneoverbygninger. På den korte strækning, vi tilbagelå, sad vi da også i mørke flere gange, men hver gang vi kom ud i lyset, lå fjeldet i et lys, der fik sneen til at "gnistre" og smeltevandssøerne til at lyse op i mange blå nuancer. Smukt var det.

Cyklerne afventer snesmeltning

Kunne man have kørt turen selv? spurgte vi hinanden, da vi langs jernbanen opdagede en snefri grusvej. Det spekulerede vi lidt over, indtil det slog os, at det selvfølgelig var Rallarvegen. Det var her rallerne (arbejderne på Bergensbanen) færdedes, og ad denne rute blev al materiale til byggeriet fremført. Banen stod færdig i 1907, og da havde ca. 2000 mænd arbejdet på projektet. I dag er rallarvegen udlagt som cykelrute, der går fra Haugastøl Turistcenter til Flåm. En strækning på ca. 80 km, der kræver god kondition og udholdenhed at gennemføre.

Bergensbanen

Da vi kom frem til Finse Fjeldstation, havde vi en fornemmelse af, at vinteren kun lige havde mistet grebet. Sneen lå opad fjeldsiden, det piblede med smeltevand og tunge skyer, hvorfra der af og til dryssede med sne, lagde en klam og kold dis over landskaberne.

-Lad os begynde med en kop kaffe, sagde vi til hinanden og gik til cafeens indgangsdør. Men stod da pludselig helt uforstående ved at finde den låst. Og intet tydede på, at den ville blive åbnet senere på dagen. "Åbner først den 30. juni" lød teksten på den seddel, man havde klistret på døren.

Nå, men så må vi jo finde på noget andet at foretage os. Mulighederne var ikke mange. Vi kunne ikke gå op på fjeldet på grund af sne, og da vi så blev enige om at gå en tur på Rallarvegen, kom vi ikke langt. Her var sneen også en forhindring. Derfor traskede vi lidt rundt om søen og op mellem husene. En stund fornøjede jeg mig med at fotografere ynglende Sjagger. Fuglene havde rede under taget af en sneoverbygning. Herfra pendlede de til en have, hvor de åbenbart til min store forundring kunne finde nogle larver at fodre ungerne med.

Finse. Den røde bygning i forgrunden er jernbanestationen.

Ellers tilbragte vi en stor del af ventetiden – 3 timer i alt- i ventesalen, inden toget kørte tilbage til Haugastøl. Vandflasken og det tørre knækbrød med pølse gav lidt adspredelse, og så var der et mindre bibliotek, som vi havde lidt fornøjelse af. På væggene var der fotografier med historiske motiver fra den gang, hvor banen blev bygget og indviet. Og så må jeg ikke glemme, at en norsk kvinde på 90 inviterede os på kaffe og vafler. Hun var på stationen for at hente den daglige post, og hun kunne fortælle, at hun havde været lærer her i Finse og at hun glædede sig over, at hendes børn, børnebørn og oldebørn havde taget fjeldet til sig. Den friske luft, de mange vandre- og skiture i fjeldet var netop efter hendes opfattelse en stor årsag til, at hun nu kunne runde de 90 år.

Det kunne nu have været hyggeligt at besøge hende, men da vores tog mod Haugastøl afgik fra Finse på et tidspunkt, som gjorde det umuligt at få tid til en vaffel, måtte vi sige nej tak!

Da vi var tilbage på Haugastøl Fjeldstation spiste vi frokost i læ bag bygningerne i flot junivejr, intetanende, hvad der derefter ventede os. Da jeg satte nøglen i og ville starte, var der ikke strøm nok til at drive startmotoren. Batteriet var totalt fladt. Vores køleboks, som var tilsluttet

cigartænderen, må have suget al kraft ud af akkumulatoren. Nu var gode råd dyre. Der var ikke en eneste personbil at se på stationen. En stor tjekkisk bus holdt ved siden af os, men ham kunne vi ikke få hjælp fra. Så jeg forsøgte vejhjælp, men kunne ikke få kontakt. Jeg fik så den ide, at vi måske kunne skubbe bilen i gang. Bilen holdt på et terræn, der skrånede bagud mod fjorden. Måske kunne vi benytte os af det. Nu er transporteren ikke et køretøj, man sådan lige skubber. Den er tung og genstridig. Men Inger kunne. Jeg havde sat den i bagegear, og langsomt kom den i bevægelse. Jeg tog bestik af farten, slap koblingen og motoren spandt som sød musik, mens vi jublede over miraklet.

Vi var nu indstillet på at køre mod varmere himmelstrøg og tog derfor turen ad rigsvej 7 til Måbødalen. Ja, vi var endog så formastelig at køre forbi Vøringfossen. En opmarch af biler og et menneskehav svækkede vores nysgerrighed. Vel nok fordi vi tidligere har været både over og under faldet. På Måbødalen Camping fik vi anvist en plads tæt på elven Bjoreio. Her hyggede vi os med en god frokost og et tiltrængt brusebad. Gik en mindre tur i Øvre Eidfjord og kom forbi Hardangervidda Naturcenter, som vi besluttede at aflægge et besøg næste dag.

Lørdag den 21. juni

Hardangervidda Naturcenter Eidfjord og Simadalen

Rent arkitektonisk er naturcenteret et besøg værd. Det er arkitektfirmaet Lund og Slaato, der har tegnet, og prisen for den færdige bygning, der i 1995 af Dronning Sonja blev indviet som nationalparkcenter, lød på 38 millioner N. Kr. Selv om udstillingen, der er fordelt over 3 etager, giver den besøgende mulighed for at deltage interaktivt, virker den dog lidt gumpetung set i relation til nutidens højteknologiske installationer. Imidlertid var vi meget begejstrede over Ivo Caprinos film, som viser en flyrejse over Hardangervidda med dens fosser, fjorde, dale og fjelde. Ivo Caprino er en norsk filmproducent, regissør og dukkefilmsskaber, der blev uddannet i både Prag, Rom og London. Han har blandt andet instrueret dukkefilmen Karius og Baktus i 1954 og Bjergkøbing Grandprix i 1975.

Filmen er optaget med 225 graders panoramakamera og gengives i biografsalen med 5 Kodak karruseller på kæmpelærred. Filmen gik i kroppen, så Inger fik kvalme og en vis form for højdeskræk lurede hos mig, når helikopteren slap fjeldet og fløj ud over de dybe dale og fjorde. Det var en flot oplevelse, hvor vi også i glimt kom planter, dyr og fugle helt nær.

Efter frokost og et kort indkøb blandt hundredevis af bådturister fra krydseren Aida og besøg på en servicestation i Eidfjord (højre bagdæk tabte luft)kørte vi ind i Simadalen. Inger havde dog først været på Hardangervidda Naturcenter igen for at købe en bog om fjeldgården på Kjeåsen. En bog, som optog hende meget, og hvoraf hun i de kommende dage ofte læste højt for mig. Vi havde på det tidspunkt, vi kørte ind i Simadalen, læst om en mørklagt serpentiner- tunnel, der fører op til gården, og at der er den regel, at man kører op kl. hel og ned kl. halv. Men jeg turde ikke vove mig op i transporteren. Ingen tvivl om, at Inger meget gerne ville have været deroppe. Hun gjorde store anstrengelser fra passagersædet for at finde gården oppe på fjeldet, da vi kørte ind i dalen.

Så langt fremme, som vi syntes det var muligt at køre, parkerede vi og gik en tur ca. 2 timer tur/retur. Vejret var med os, og turen var let tilgængelig. Vi så ikke en eneste fugl. Til gengæld var vejgrøften og den tilstødende skovbund rig på planer, især var der karsporeplanter i store mængder. Flere arter af Mangeløv, Tredelt Egebregne og Skov-Dunbregne. Få eksemplarer af Plettet Gøgeurt gemte sig godt mellem græsser og fladstjerner. Da vi kom på højde med Skykkjedalsfossen og gik om bag en bygning, hvorfra fossen åbenbart tidligere er blevet oplyst (der hang nu en udtjent spotlampe på væggen) fandt vi en stor population af Ensidedig Vintergrøn og muligvis Liden Vintergrøn. Stien/vejen var kantet med Hyldebladet Baldrian, og hist og her voksede den statelige Forskelligbladet Tidsel. Mange Skovjordbær var modne og smagte godt. De mange planter af Hyldebladet Baldrian tiltrak flere arter svirrefluer og biller. Blandt andet

Firbåndet Blomsterbuk. Stor Bredpande så vi i flere eksemplarer, hvorimod Skovbjergrandøje og Snehvid stregmåler kun viste sig med et enkelt individ. Da vi kom frem til stien, der fører op gennem skoven og videre op på barfjeldet til Rembedalsfossen, kunne vi se, at vi mageligt kunne have kørt helt her op i bil. Men så havde vi jo ikke fået den smukke gåtur. Hvis vi havde haft flere kræfter og havde været noget yngre, kunne vi ved at følge stien op over fjeldet være kommet ret tæt på Jøklen og Rembedalsfossen.

Plettet Gøgeurt (*Dactylorhiza maculata*) Skov-Jordbær (*Fragaria vesca*)

På vores vej tilbage til bilen undrede vi os over de regelmæssige rækker af overgroede granitblokke, der lå mellem træerne. De kunne ikke være menneskeskabte. Dertil var blokkene for store. Kunne de måske være opstået ved skred i fjeldet. Forklaringen fik vi, da vi i guiden "Hardangervidda" læste om Simadalen. Citat: "***En af Hardangerjøkulens bræarme, Rembedalsskåki, ligger sådan i terrænet, at den opdæmmer en sø, der har fået navnet Demmevatnet. Og det er en farlig nabo for Simedalsfolket. Flere gange har Demmevatnet banet sig vej ud under bræarmen, og den 10. august 1937 skete det med særlig stor kraft. På en halv time tømte Demmevatnet sig for 11,5 millioner kubikmeter vand, og de enorme vandmasser tordnede ned i Simadalen, hvor en 20-30 meter høj vand- og mudderbølge rasede gennem dalen. Simadalen blev forvandlet til en ørken; flere hundrede hektar skov, frugthaver, dyrkningsjord, Simadalsvejen og 20 huse blev fejet i fjorden. Det skete midt på dagen, og folk fik reddet sig ud af dalen.***"

I 1893 skete en lignende katastrofe. Efterfølgende byggede man en tunnel, så man kunne regulere vandstanden i Demmevatnet. Den holdt, som det fremgår af ovenstående, frem til 1937. Efter denne katastrofe byggede man en ny tunnel og håber, at historien ikke gentager sig.

Da vi kom tilbage til Eidfjord, parkerede vi og gik en tur langs fjorden. Krydseren, "Aida", med logoet en kysende mund påmalet forstævnen lå stadig i havnen. Et flydende hotel i flere etager. Ja, der er mange måder at feriere og bruge penge på. Jeg ved slet ikke, hvad jeg skulle få tiden til at gå med på en 3 ugers rejse af den art. Frustrationen over ikke at have mulighed for at stoppe op, når som helst for at gå på opdagelse og at have tid til at dvæle ved tingene, vil vokse mig over hovedet, og jeg ville være til stor gene for omgivelserne.

Hjemme på campingpladsen stod det på cupsuppe og nyt sigtebrød. Senere åbnede vi en flaske rødvin, som vi nød, mens solen forsvandt bag fjeldene.

Søndag den 22. juni

Hjølmodalen, Kinsarvik, Husedalen.

Efter to overnatninger på Måbødalen Camping var vi ved 9:15-tiden klar til at køre videre. Forsøgte først at finde Varbergshaugen en morænedannelse fra sidste istid. Haugens plantevækst er et resultat af kulturpåvirkning. På norsk kaldet et sådant plejet område en "bjørkehage", hvilket må svare til svenskernes løvunge. Gennem tiderne har bønderne sat græssende kreaturer ud på markerne, og her har de høstet løv til kreaturerne vinterfoder. Vi ville gerne have set "haven", men noget gik galt, og noget passede ikke med vejbeskrivelsen.

Vores næste forsøg gik heller ikke, som vi havde ønsket. Det gik ud på at finde ind i Hjølmodalen. Inger havde læst om den i bogen "Folkene på Kjeåsen", og i bogen "Hardangervidda" har forfatteren Jens Justesen tillige skrevet begejstret om dalen og dens natur. Men vi havde ikke mod til at køre de sidste 2-3 km, da der blev advaret om smal vej og skrappe hårnålesving.

Hvad så? Kinsarvik med Husedalen? Ja det ville vi så prøve. Og det gik glat. I Kinsarvik fandt vi let vejen til Husedalen og parkerede på den første P-plads ved Kinso-elven. Herfra gik vi op til det lille kraftværk ved Tveitafossen. Tog en del billeder og videoklip.

Tveitafossen ved Kinso

Langs det store føderør til kraftværket går stien videre op til det næste vandfald, Nyastølfossen, efter sigende Kinsos smukkeste vandfald. Men stien er ikke let tilgængelig for ældre og ikke trænede personer. Vi kom et stykke vej, men jeg kunne straks fornemme, at det ville blive svært for mig at gå ned igen. Så vi vendte om med god samvittighed, ihukommende en af nordmændenes fjeldregler: "Det er ingen skam å snu". I stedet tog vi kørevejen, og det fortrød vi ikke, da vi fik syn for sagn, at Husedalen er en botanisk perle. Vi har næppe noget andet sted i Norden set så mange pletter med blomstrende Linnea. Ofte stod de så tæt, at det var svært at isolere en enkelt eller få planter til et rimeligt fotografi.

Almindelig Linnæa (*Linnaea borealis* ssp. *borealis*)

Kinsolven ved Kinsarvik

Tilbage igen i Kinsarvik, hvor vi camperede på Kinsarvik Camping helt ude ved Hardangerfjorden. Igen i år var her Sildemåger, Mudderklire, Rødben og Digesvaler. Tæt bag os, hvor vi sad og spiste aftensmad, havde Gråspurvvene fundet et godt sted til sandbadning. Gik også en tur i byen og kom ind på kirkegården. Ingers store, historiske interesse spænder bredt og omfatter tillige alle menneskeskæbner på godt og ondt. På gravstenene kunne vi læse, at befolkningen her i gennemsnit opnår en høj alder, ofte helt op i 90'erne. Er det den friske, norske fjeldluft, der giver denne markante livsforlængelse? Det spurgte vi hinanden om.

Mandag den 23. juli

Odda, Folgefonna, Reinsnosvatnet, Røldal

Efter en god nats søvn satte vi kurs mod Odda. Vi havde planlagt at gå op til bræen, Folgefonna. På en halvø ved Hardangerfjorden ligger Folgefonna Nationalpark. Bræen, Folgefonna, er kernen i nationalparken og er tillige den tredje største bræ på det norske fastland. Den dækker et areal på 200 kvadratkilometer og er op til 400 meter tyk.

I 1890'erne blev der bygget et hotel på Buer (250 meter over havet). Her kunne man indlogere turisterne, som kom fra fjerne himmelstrøg for å opleve den berømte bræ. For hundrede år siden nåede bræarmen næsten ned til de øverste gårde. I 1897 blev hotellet imidlertid offer for en særdeles kraftig snestorm og en lavine, der rev hotellet med sig. Det blev aldrig opført igen.

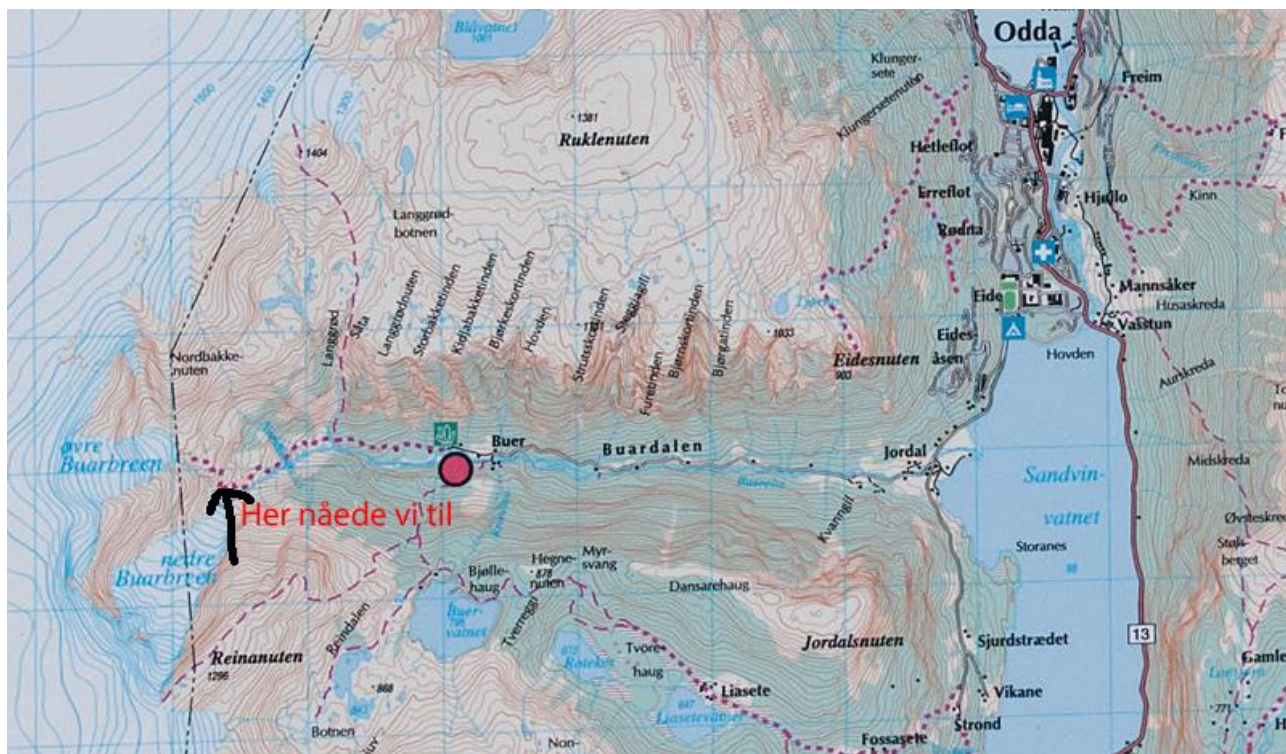
Udsigt til Buarbræen

Via Odda er det forholdsvis let at komme op til Folgefonna. Fra byen er der ca. 8 kilometer op til Buer, hvor der findes en parkeringsplads. Herfra kan man faktisk allerede se bræen. En mærket sti fører op til Buarbræen, der efter sigende skulle være en af de flotteste bræarme i Folgefonna. Stien snor sig op over den frodige Buardalen mellem stejle fjeldsider. Hver vinter forsvinder solen herfra i flere måneder. Ved parkeringspladsen har man et flot udsyn tit Buarelven, som fosser nedover med enorme mængder smeltevand, der til sidst løber ud Sandvinvatnet.

Bræen har været en attraktion for turister siden 1833, og nu skulle det så blive vores tur.

Vi var helt ærligt ikke klar over, at stien ville koste os så store anstrengelser, som tilfældet blev. I nogen tid følger man elven, der er kantede med enorme mængder vandslebne sten. Sten, der ligger og frister mange af de besøgende. Utallige installationer, hvor fantasien har haft frit løb, kanter

elven. Opstigningen er lempelig i begyndelsen, men efterhånden stiger terrænet ret meget. Fødderne skal løftes højt for at komme videre. Og de store kampesten, der ligger og spærrer, gør det ikke lettere. Men opad kom vi, dog afbrudt af en del pauser. Der skulle selvfølgelig også være tid til at se på planter og de få fugle, vi mødte undervejs.

Vi var ikke alene på stien. Mange så trænede ud og overhalede os. Andre kom ned fra bræen med et tilfreds smil om munden. To gange overhalede et par kvinder med hver sin hund os. Det var tydeligt at se, at den ene af hundene var bange. Den stoppede op foran de store sten og måtte have et løft i bagen for at komme videre. Ca. to tredjedel oppe tog de åbenbart en beslutning og vendte om. Selv fortsatte vi. Først hen over elven via en stålbro. Derefter kom turen til nogle store, afrundede granitblokke, hvori man til stor hjælp for os og andre havde fastgjort et tykt tov. Det var vel nok det nærmeste vi nogensinde vil komme i en bjergbestigers rolle. Spændende og udfordrende var det, men også lidt hårdt. Og ved tanken om at vi også skulle ned igen tog vi kort efter en rask beslutning og vendte om. Måske havde vi endnu en times "klatring", inden vi nåede frem til bræen. Måske kun en halv time. Det kunne vi ikke vide, men trangen til at vende om var åbenbart større end trangen til at røre ved isen. Undervejs tog vi mange billeder, og Inger fandt Persillebregne, som er ny art for os.

Persillebregne (*Cryptogramma crisa*) vokser på kvartsholdige klipper og i raviner.

Udsigt ned over Bauerdalen

Vel nede igen kørte vi videre nedad for at stoppe op ved en stor klippeblok, som vi på opvejen havde set gemme på en mængde af Bjergfruer. Dem ville vi gerne fotografere, og så faldt det så heldigt, at der i umiddelbar nærhed var en stor åben blomsterrig eng, hvor vi kunne nyde frokosten og slappe lidt af.

Bjergfrue (*Saxifraga catyledon*)

Noget senere, syd for Odda, kom vi forbi Låtefossen, som vi besøgte sidste gang vi var på disse kanter. Derfor fortsatte vi til Skara, hvor vi drejede af mod Reinsnos. En indfaldsport til Hardangerviddas sydvestlige hjørne.

Låtefosse

Ad en smal vej fortsatte vi helt frem til et sommerhusområde ved søen. Her vendte vi og listede tilbage ad samme vej. Det skal lige bemærkes, at vi på udvejen blev genkendt som danskere. En mand og en kvinde kom gående imod os. Vi sagtnede farten, Inger rullede vinduet ned. Hvad hun ville, vidste jeg ikke. Men højst sandsynligt havde hun bare lyst til at snakke. Han ville vide, hvad der havde bragt os på disse kanter, hvor det ikke var almindeligt at se danskere. Inderst inde tænkte jeg-hvad kommer det ham ved. Men Inger gav sig til at forklare noget med en bog, vi havde med. Det var han ikke interesseret i og begyndte straks at give gode råd om ditten og datten. Specielt var han optaget af T-stier (turiststier). Og han kunne da også prale med, at han havde kørt over alverdens T-stier. I det hele taget virkede han ret optaget af egen formåen. Han og veninden skulle selvfølgelig også deltage i festlighederne omkring midsommer selv samme aften. - Jo, fortsatte han, at rejse er også at blande sig med folket. Min fod sad let på koblingen. Ved 18-30-tiden slog vi os ned helt afsides på Siems Camping i Røldal. Jeg kogte tomatsuppe og serverede "glaskartofler" og knækbrød til. I anledning af Sankthans tog vi en øl og skålede. Senere gik vi en aften tur til elven og videre ind i byen. Som aftenen skred frem forsvandt skylaget mere og mere, og vi forudså en kold nat.

Tirsdag den 24. juni Haukeligrend og Haukeli

Det slog ikke fejl. Det blev en kold nat. Trods flere lag og to soveposer kunne jeg ikke holde varmen. Vores udstyr er for ringe. Det må vi have gjort noget ved. Røldal ligger i ca. 420 meters højde, og jo længere man kommer op i atmosfæren, jo tyndere bliver den. Nu forholder det sig således, at jo tyndere atmosfæren bliver, jo større bliver ind- og udstrålingen. Solens indstråling i fjeldet er derfor stor, og vegetationen nær jordoverfladen og jordlagene opsuger varme. Til gengæld er udstrålingen på klare nætter også stor, og derfor falder temperaturen voldsomt. Vi mennesker har mulighed for at kompensere for temperatursvingningerne ved at klæde os på efter forholdene. Det kan fjeldplanterne ikke, så de har gennem tiderne udviklet evnen til at klare store og pludselige temperaturskift.

I Røldal findes en velassorteret Coop-forretning, som vi besøgte. Igen glædede vi os over set i forhold til priserne, at vi havde taget godt med proviant med hjemmefra. Men lidt købte vi dog. De næste mange timer tilbragte vi i Haukelifjeldet, idet vi stoppede op flere steder for at fotografere storslåede, snedækkede landskaber og smukke fjeldplanter. De snedækkede fjelde, isen og skyerne, der spejlede sig i vandet, dannede tilsammen billeder, der endnu står som et af turens højdepunkter. Tøvdandet rislede i små bække, der løb sammen og fortsatte ud i smeltevandssøerne.

På en af de største svømmede en flok på 4 fugle af Stor Skallesluger han. Lidt Engpibere og en enkelt Stenpikker samt 2 Stormmåger, var hvad vi observerede af fugle.

Til gengæld noterede vi mange planter f.eks.: Fjeldsyre, store populationer af Dagpragtstjerne, Blåbær, Blålyng, Fjeld-Melberris, Fjeldrottehale, Topspirende Pileurt, Løvefod s.s.p., Fjeld-

Evighedsblomst, Alpe-Ærenpris, Persillebregne, Dværgpil, Polarpil, Netpil, Purpur-Ensian ikke i blomst og Multebær i store mængder.

**Almindelig Mosebølle
(*Vaccinium uliginosum*)**

**Dværg-Pil
(*Salix herbacea*)**

Ved 16-tiden var vi i Haukeligrend og camperede ved elven. Men opdage hurtigt, at vi var kommet lige tæt nok på en meget trafikeret vej. Store lastbiler gearede ned for at forsætte ad vej E 9 og speedede straks op efter at have taget svinget væk fra E 134. Det havde været en flot solrig dag, men en time efter ankomst skyede det til, og der faldt få dråber regn. Spiste frikadeller og kartoffelsalat. Nemt! Inden vi lagde os gik vi en lille tur i byen og så på haver.

Onsdag den 25. juni

Songavatnet, Urdbøura, Rauland, Rjukan, Gaustatoppen

God nat trods trafikken! Holdt fint varmen. Sol og blå himmel. Fortræffeligt! Fik lidt morgenmad, pakkede og kørte ved 9:30-tiden mod Rauland. Vi havde planlagt at køre op til Songavatnet. Efter at have passeret Edland svigede vi derfor til vestre og fortsatte nogle km gennem skov og kom efterhånden op på barfjeldet i ca. 1000 meters højde. Herfra havde vi en fin udsigt over en af de to store dæmninger, der har skabt Songavatnet, nemlig Songadammen. Dæmningen er 1050 meter lang og 37 meter høj.

Dæmningen ved Songavatnet (Songadammen)

Den anden dæmning, Trolldalsdammen, så vi ikke, da vi foretrak at stoppe op for at gå ad en sti, som førte ned til elven og en lille hytte, der lå midt i et rigtigt fint vådområde. Her havde vi faktisk en forventning om at se Odinsbane, da småsøerne var en oplagt biotop. Men fugle var her ikke mange af. Til gengæld var der mange planter at fotografere. I over to timer gik vi fra det ene motiv til det næste:

Rosmarinlyng, Blålyng, tæpper af Hønsebær, Nordlig Ulvefod, Femradet Ulvefod, Vibefedt, Almindelig Kællingetand, Bredbladet Skjaller, Uldpil og Fjeldbirk. I det endnu brune græstæppe fandt vi fine gangmønstre dannet af ukendte gnavere under vinterens snedække. Men vi så ikke et eneste livstegn.

Femradet Ulvefod og Multebær

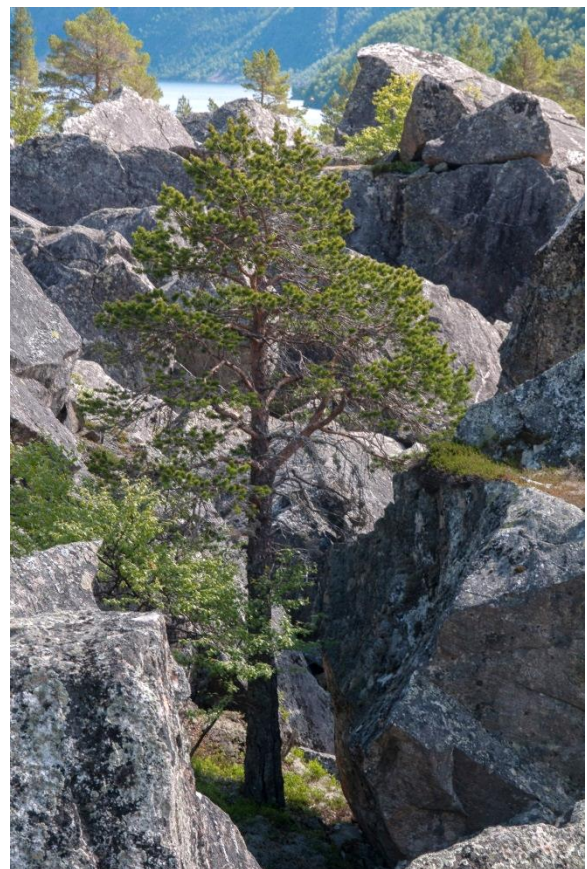

Vibefedt

Vi fandt igen tilbage til rigsvej 362 og fortsatte i retning af Rauland. Men efter 8-10 km måtte vi igen stoppe op, for her befandt vi os i et stenskrud, Urdbøura, som efter sigende skulle være Europas største. For at få en fornemmelse af skreddets storhed gik vi op på en af de lettilgængelige stenblokke. Selv da var det vanskeligt at få et overblik over skreddets størrelse. Blokke så store som højhuse ligger hulter til bulter, og enkelte fyrretræer har fundet rodfæste mellem dem. Her følte vi os meget små. I øvrigt voksede der langs vejen rigtig mange planter af Ensidig Vintergrøn.

Ensidig Vintergrøn (*Orthilia secunda*)

En Skovfyr har fået rodfæste mellem alle klipperne ved Urdbøura

Vi fortsatte turen langs den langstrakte, 360 meter dybe sø, Totak, og holdt en pause i Rauland. Her besøgte vi en lille kunstforretning. Efter lidt osen besluttede vi os for fire krus, som ville være fortræffelige til cafelatte sammen med skeerne vi købte i Kinsarvik. Lidt kage skulle der også til, så vi fandt en gulerodskage til 50,-kr. i den nærmeste forretning. Og så gik turen videre mod Rjukan. Fra en højde på ca. 1000 meter falder vejen over en strækning på ca. 18 km ned til en højde på ca. 300 meter i selve byen. Det lyder ikke af så meget, men faldet sker på de sidste kilometer, og det føles voldsomt. Vi kørte gennem den langstrakte by ad Sam Eydes Gade. Og parkerede ikke langt fra Rjukan Kirke.

Wikipedia skriver:

Rjukan kirke, som blev bygget i forbindelse med Norsk Hydros industrietablering i Vestfjorddalen, er en markant korskirke med facader av hugget sten. Den er opført i 1914-15 efter tegninger af arkitekterne Berner & Berner, og er præget af tidens nyromanske og nybarokke former. Kirken brændte i 1965 i forbindelse med en filmoptagelse om tungtvands sabotagen på Vemork, "Heroes of Telemark", men blev derefter istandsat og genindviet i 1968.

Etter branden blev kirken indrettet som arbeidskirke og interiøret stærkt ændret. Det tidligere korparti og kapellet blev slået sammen og ombygget til to etager, med menighedsal, møderom og køkken. Kirkerummets retning blev ændret til øst-vest etter gammel tradition, og ny indgangsdør blev sat i vestgavlen.

Vi gik lidt rundt om kirken og stoppede op ved et mindesmærke for faldne under 2. Verdenskrig. Og her som så mange andre steder, hvor vi bliver mindet om krigens mange skæbner, kunne vi ikke i vort stille sind undlade at sende ofrene en taknemmelig tanke. Millioner af mennesker gik i døden og skabte en forudsætning for at kommende generationer kunne leve i en mere fredelig verden. At lande rundt i verden ikke har kunnet leve op til den forpligtelse, er en anden sag.

Vi fandt senere ned til elven, Måna, der løber gennem byen. Tidligere dannede den i Vestfjorddalen et imponerende vandfald, Rjukanfossen, "Den rygende Foss". Heraf navnet Rjukan. I begyndelsen af 1900-tallet påbegyndte Norsk Hydro en produktion af salpeter i Rjukan. En produktion der krævede energi i stor skala. Derfor blev Måna, der løber mellem Møsvatn og Tinnsjøen, lagt i rør. Produktionen af salpeter skabte grundlaget for byens udvikling. Fra at være en lille by i dalen med ca. 300 indbyggere i 1908 voksede befolkningstallet på blot 12 år til ca. 14.000. I dag, hvor Norsk Hydro er flyttet til øen Herøya i Porsgrunn og Vermor, tungtvandsanlægget bygget i 1934, er omdannet til "Norsk Industriarbejdermuseum er indbyggertallet faldet til ca. 3400.

Vi gik en længere tur langs elven. Det sås tydeligt på plantevæksten, at tørken også havde ramt byen. På elven var der nogle få Gråænder og på en sten længere fremme lå to skalleslugere og hvilede sig. Desværre havde jeg ikke mit kamera med. Det var nemlig et smukt motiv. Et motiv, der med et blev spoleret, da en tåbe med hund kastede en stor kæp ud i elven. Ofte undrer vi os over, hvor lidt folk ser omkring sig. Og hundene får alt for frie tøjler. Ad en sti et sted, hvor opgangen til gadelivet var let, kom vi ud på Sam Eydes Gade. Her så vi på huse og forretninger. Vel fremme til bilen kørte vi ud af byen og fandt en campingplads, hvor jeg slog teltet op, og hvor vi spiste aftensmad.

Der var endnu langt til sengetid, så hvad skulle vi så tage os til. En tur til Gaustatoppen selvfølgelig! Den lå jo der og så lokkende ud nede fra campingpladsen. Vejret var med os. Drivende skyer lukkede op og i for aftensolen, der kastede gylden glans over landskaberne. Ad nyanlagt vej, der snoede sig op i fjeldet gik det, indtil vi kom op på et plateau, hvor Gaustatoppen lå og spejlede sig i en gylden fjeldsø omgivet af kæruld. Både Smalbladet Kæruld og Polarkæruld voksede der. På en lille vigeplads parkerede vi bilen, og vi skyndte os tilbagefor at fotografere. Der skulle smedes, mens lyset var godt. Hele trylleriet kunne slukkes hvert øjeblik, da mørke skyer trak op i vest.

Gaustatoppen

Gaustatoppen ved solnedgang

Desværre tabte jeg bilnøglen i skyndingen, og trods ihærdig søgen fandt vi den ikke. Heldigvis havde jeg ikke låst bilen, så vores ekstra nøgle, der lå i handskerummet, reddede situationen. I vores naivitet troede vi, at der gik kørevej helt op til toppen af Gaustatoppen. Så derfor fulgte vi den farbare vej videre og opdagede ikke et skilt, der viste af til stien mod toppen. Først på tilbagevejen opdagede vi, at vi var kørt forbi. Her kunne vi læse, at der var endnu nogle kilometer at gå, inden vi ville være oppe, så det opgav vi.

Hjemme igen på campingpladsen nød vi aftenkaffen, mens køernes brøl fra den nærliggende gård gjaldede mellem fjeldene, og Gaustatoppen med draperier af sne lyste op over trætoppene.

Torsdag den 26. juni

Sejltur på Møsvatn og tur til Varland ved søen

Op til smukt vejr. Under morgenmaden steg solen op over det skovklædte fjeld og varmede vore nys vågnede kroppe. Vi så på hinanden og spurgte-hvad gør vi nu? Jo, vi bliver en dag længere og kører til Møsvatn. Jeg var helt overbevist om, der fra færgelejet udgik vandrestier. Men her tog jeg fejl. Skal man vandre må man sejle til Mogen Turisthytte. Vi så derfor på sejlplaner og vurderede, hvorvidt vi skulle tage en tur med færgen, M/B Fjeldvågen. Der var en afgang kl. 13, så vi havde god tid. Men bedst som vi sad der i bilen og ventede, sprængtes alle himlens sluser, og styrtregn blandet med store hagl trommede ned over karosseriet. Lidt længere mod syd ad vej 362 kunne vi se, at der var tørvejr og solskin. Hertil kørte vi og holdt pause. Men regnen indhentede os, så der blev ingen gåtur i ventetiden.

Nogen tid før afgang kørte vi tilbage til færgelejet. Her kunne man parkere en dag mod en afgift på 50 n.kr. Men da vi havde for store sedler, var gode råd dyre. Vi faldt i snak med et norsk ægtepar, som også skulle med færgen, og til dem klagede vi vores nød. –Du kan få en 50'er af mig sagde manden. Senere på båden fik jeg vekslet, så vi kunne betale vores gæld. Turen tur/retur af en varighed på ca. 4 timer kostede 1040, nr.kr., en udgift som vel nok kunne have været brugt på en større oplevelse. På den anden side, var det på visse strækninger en smuk tur. Og da vejret var temmelig omskifteligt, blev landskaberne, søen og skyformationenerne i skøn forening til et levende maleri.

**Inger om
bord på
M/B
Fjeldvågen**

Et smilende norsk landskab ved Møsvatn.

Møsvatn er 40 km lang og ligger ca. 920 meter over havet. Den strækker sig fra Skinnarbu til Mogen. Her udmunder elven, Kvenna. På den første del af vores sejltur opleves Møsvatn som et bredt hav. Ved Hamaren smalner søen ind, og på resten af turen sejler man i en "fjord" omgivet af bratte fjeldvægge. Hist og her ligger der små gårde og nyopførte sommerhuse. Kort før sejlturen tilbage kommer der drivvåde vandrere om bord. Nogle i tynde regnfrakker andre i det rette fjeldudstyr. Og regnen fortsatte indtil 3 kvarter før ankomst.

Efter sejlturen kørte vi mod 12 km sydligere og drejede af mod Varland. Her ude skulle der ligge et fuglereservat, men vi fandt det ikke. Men bedst som vi humblede ud ad grusvejen så vi en snehare i sommerdragt. Jeg greb kameraet og lod bilen trille nærmere. Ud af den nedrullede sideruden kunne jeg fokusere og fik tre skud, inden den forsvandt i modsatte grøft.

Fredag den 27. juni

Hjemrejse

Fra Rjukan via Kongsberg til Larvik. Afgang med færgen kl. 17:30